

КАТЕГОРИЗАЦИЯ НА СУПЕРОРДИНАТНИ КЛАСОВЕ С ДВУИЗМЕРНИ ОБРАЗИ И ТРИИЗМЕРНИ ОБЕКТИ ПРИ ДЕЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 3 ДО 4 ГОДИНИ

Натали Досева

In this paper we present two experiments with free classification method studying 3-to 4-year-old children's ability to form categories at global or "superordinate" level of visual representation of objects and pictures. For this purpose we use 2-dimensional images (pictures of objects) and 3-dimensional images (models of real objects). We present 4 categories items -- fruits, animals, furniture and vehicles -- all of them are familiar objects for children. In the first experiment, 10 children were tested with 2-dimensional images of objects in first session and after 10 days in second session they were tested within 3-dimensional models too. In Experiment 2, other 13 children were tested with 2-dimensional images and 3-dimensional models in one session, in the same day (we search priming effect).

The results of the two experiments revealed that children can form superordinate classes under similarity features, but this is very individual process and in second experiment the children classify 2-dimensional images under color similarity and it suggests that they have not complete internal representation of these images. When were presented 3-dimensional models, the priming effect supported children to form global categories. Analyses of results show that 3- and 4-year-old children associate different images and models of the objects with home.

Способността на човек да категоризира лежи в основата на познавателните способности. Категоризацията редуцира товара на паметта и на други когнитивни процеси (Rosch, 1975). Перцептивната категоризация е класифициране на възприетите от средата образи на обектите в отделни групи по сходни признаци, по такъв начин, че те да се отличават максимално от друга група обекти и да имат най-много общи признаци с обектите от своята група. Според Елеонор Рош реалните категории нямат ясно фиксирани граници, а са силно вътрешно структурира-

ни в прототипи (най-чисти случаи, най-добри примери) на категорията и непрототипични членове, които клонят към подреждане от по-добри към по-лоши образци (Rosch, 1973, 1975; Rosch & Mervis, 1975).

На базата на емпирични изследвания на категориите за цветове и форми Рош предлага обяснение за развитието на перцептивните категории. Съществуват цветове и форми, които са перцептивно по-очевидни от други стимули в техните области. Очевидните цветове са онези области от цветовото пространство, които са най-добри образци за основните цветове и това именно са фокусните цветове, а очевидните форми — това са правилните форми на гещалтпсихологията. Такива цветове и форми по-лесно привличат вниманието и се припомнят по-добре, отколкото по-малко очевидните стимули. Когато категориите се научават, те се прикрепят първо към очевидните стимули и след това се обобщават към други примери. Така естествените прототипи стават фокуси на категориалната организация (Rosch, 1973).

В едно изследване на Е. Рош и К. Мървис на родовото сходство (Rosch & Mervis, 1975) издигат хипотеза, като представят и доказателства, че членовете на категориите, които са най-прототипични са тези, които имат най-много общи атрибути (най-голямо родово сходство) с другите членове на категорията и най-малко общи атрибути (най-малко родово сходство) с други категории. Най-прототипичните членове на една категория, поддържайки най-голямо родово сходство с членовете на своята собствена категория, едновременно с това имат най-малко родово сходство с (или членство в) други категории. Категориите имат тенденция да бъдат организирани така, че да отразяват корелационната структура на средата по начин, който ги прави максимално разграничими (Rosch & Mervis, 1975; Rosch et al., 1976; Rosch, 1978). Родовото сходство предлага принцип, който характеризира формирането на прототипите като част от общите процеси на формиране на самите категории. Според този принцип айтемите могат да поддържат категориалните отношения един с друг единствено посредством притежаването на общи критерийни атрибути.

Принципът на родовите сходства в категориите на възрастните дава нов поглед върху детските класификации и прави връзка между моделите на категоризация при възрастни и при деца. Малките деца класифицират обектите или техните изображения чрез комплексни класове. В тези класове айтемите са свързани един с друг чрез атрибути, които не се споделят от всички членове на класа. Възрастните предпочитат метода на таксономично групиране (групиране чрез суперординатни класове и назоваване на групите чрез техните суперординатни имена). Изследванията върху вътрешната структура на категориите показват, че родовото сходство — форма на комплексно групиране — е един от структурните принципи в устройството на самите суперординатни класове и един от структурните принципи при възрастните.

Повечето изследвания на детската категоризация се основават на зрително представен материал. Основната идея е тези изследвания да